

УДК 336.14.332

Ищук Л.І., к.е.н., доцент

Ніколаєва А.М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В статті розглянуто архітектуру системи видатків місцевих бюджетів та вказані напрямки вдосконалення процесу розподілу фінансових ресурсів місцевих бюджетів у системі соціально-економічного розвитку регіонів.

Ключові слова: бюджетні видатки, місцеві бюджети, децентралізація, бюджет розвитку, місцева влада.

Ishchuk L., Nikolaeva A.

EFFECTIVE USE OF BUDGET FUNDS IN THE SYSTEM OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS

The article deals with the architecture of the system of local budget expenditures and the directions of improvement of the process of distribution of financial resources of local budgets in the system of socio-economic development of the regions.

Key words: budget expenditures, local budgets, decentralization, development budget, local government.

Ищук Л.И., Николаева А.Н.

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ БЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ

В статье рассмотрено архитектуру системы расходов местных бюджетов и указаны направления совершенствования процесса распределения финансовых ресурсов местных бюджетов в системе социально-экономического развития регионов.

Ключевые слова: бюджетные расходы, местные бюджеты, децентрализация, бюджет развития, местные власти.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У реформі бюджетної системи України формуванню витрат приділяється незначна увага у порівнянні з формуванням доходів та особливостями міжбюджетних відносин. Ефективність видатків є однією з ключових проблем розвинутої ринкової економіки. Видатки місцевих бюджетів визначають якість діяльності місцевої влади. В умовах обмеженості бюджетних коштів і в рамках здійснення реформування бюджетного процесу в Україні, особливої актуальності набуває ефективність бюджету, в тому числі бюджетних видатків.

Цілі статті. Мета нашого дослідження полягає у дослідженні сутності та соціально-економічного значення видатків місцевих бюджетів в контексті децентралізаційних процесів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Особливості організації бюджетного процесу, специфіку визначення видатків місцевих бюджетів та безпосередньо фінансовий інститут «місцевий бюджет» досліджували такі вчені як: В. Александров, М. Артус, С. Булгакова, А. Буряченко, О. Василик, Л.

Василенко, Є. Галушка, М. Гапонюк, Л. Єрмошенко, М. Зварич, С. Ковальчук, Н. Кузьминчук, С. Лондар, П. Могиляк, С. Недбаєва, В. Опарін, К. Павлюк, Л. Панкевич, П. Проноза, Л. Сафонова, В. Федосов, Л. Фещенко, І. Форкун, Н. Хижа, Й. Хижняк, Б. Хомічак, Н. Шевчук, С. Юрій, В. Яцюта.

Однак, попри наявність досліджень у цьому напрямі, варто відзначити, що певні питання бюджетного процесу та видатків на рівні місцевих бюджетів не знайшли свого наукового відображення. Насамперед це можна пов'язати із великою кількістю змін, що вносяться до бюджетного та податкового законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Активний вплив місцевого самоврядування на формування нових економічних і соціальних відносин можливий лише в тому разі, якщо воно матиме у своєму розпорядженні достатній обсяг фінансових ресурсів, якими може розпоряджатись у межах своїх повноважень. Тому саме місцевим бюджетам як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави.

Видатки бюджету відображають зміст основних функцій і завдань, які виконують органи державної влади і місцевого самоврядування. Склад, структура і динаміка бюджетних видатків відображає спрямованість державного, регіонального та місцевого соціально-економічного розвитку. Адже специфіка функціонування та особлива роль місцевих бюджетів виявляється саме у складі та структурі їхньої видаткової частини. Бюджетні видатки розкривають економічну сутність місцевих бюджетів, фінансової бази органів місцевого самоврядування, які вирішують завдання щоденних соціально-економічних потреб громад, сприяють регіональному розвитку.

На сьогодні актуальною проблемою являється розподіл функцій, завдань та повноважень на здійснення видатків між державним та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами різних видів. Розмежування видатків між бюджетами здійснюється за такими принципами:

1. Принцип територіальної відповідності – видатки бюджету охоплюють цілісне адміністративно-територіальне утворення, де представники державної та місцевої влади несуть відповідальність за надання державних послуг населенню, тобто означає відповідність видатків до певного рівня місцевого самоврядування, відповідність до доходів, то формують місцевий бюджет певного рівня та відповідальність органів влади відповідного рівня за здійснення видатків у повній мірі та надання послуг населенню певної адміністративно-територіальної одиниці.

2. Принцип субсидіарності (максимального наближення рівня надання бюджетної послуги до її одержувачів) – передбачає передачу виконання державних послуг на нижчі рівні бюджетної системи, де формуються потреби в цих послугах та місцеві органи влади краще орієнтовані з можливостями їх задоволення.

3. Принцип максимальної ефективності надання бюджетних послуг – витрачання бюджетних коштів буде забезпечувати найбільш раціональну і ефективну реалізацію власних та делегованих повноважень, при тому враховується рівень концентрації бюджетних коштів на виконання тих чи інших послуг (наприклад, чи робити фельдшерсько-акушерські пункти в кожному селі та селищі, чи робити ці послуги більш концентрованими та покращувати їх технічне оснащення тощо).

Відповідно до цих принципів розмежування видатків між бюджетами різних рівнів за функціональною класифікацією відображено на рис. 1.

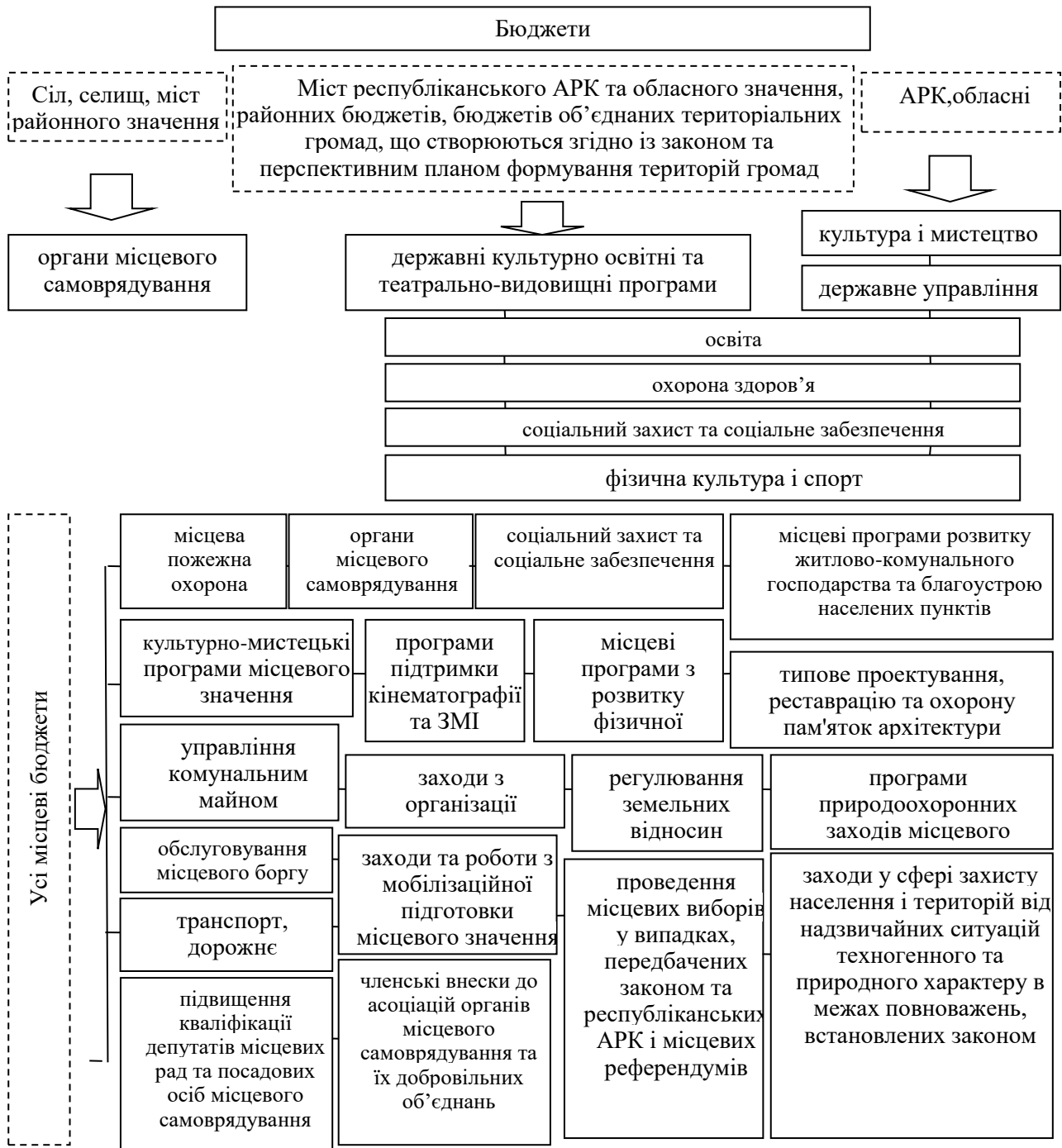

Рис. 1. Розподіл видатків між місцевими бюджетами*

*Побудовано за [1]

Отже згідно Бюджетного кодексу видатки місцевих бюджетів здійснюються на: державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, житлово-комунальне господарство, культуру і мистецтво, засоби масової інформації, фізична культура і спорт, будівництво, сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство, транспорт, дорожнє господарство, телекомунікації та інформатику, охорону навколишнього природного середовища та ядерну безпеку.

Розглянемо зміст основних функцій видатків місцевих бюджетів, які визначають в економічній літературі з метою визначення їх ролі в розвитку окремих територій (рис. 2).

Рис.2. Зміст основних функцій видатків місцевих бюджетів*

*Побудовано за [1]

Отже можна зазначити, що для реального забезпечення принципів самостійності бюджетів усіх рівнів необхідно, щоб кожна ланка бюджетної системи мала чітку, визначену законом дохідну базу, а взаємовідносини між державним і регіональним бюджетом будувались з урахуванням специфіки і перспектив соціально-економічного розвитку регіонів. Місцеві бюджети відіграють важливу роль у вирішенні загальнодержавних економічних і соціальних завдань: розвитку інфраструктури регіонів, фінансуванні агропромислового комплексу, промисловості і енергетики, будівництва. Разом з тим, основними напрямками використання регіональних бюджетних ресурсів є фінансування соціальної сфери. Тому зрозумілим є посилення інтересу до пошуку оптимальної моделі розподілу фінансових ресурсів необхідних для фінансування видатків місцевих бюджетів в Україні та адаптація регіональної фінансової політики до європейського рівня.

Значною мірою впливає на соціально-економічний розвиток регіону бюджет розвитку місцевих бюджетів (рис.3).

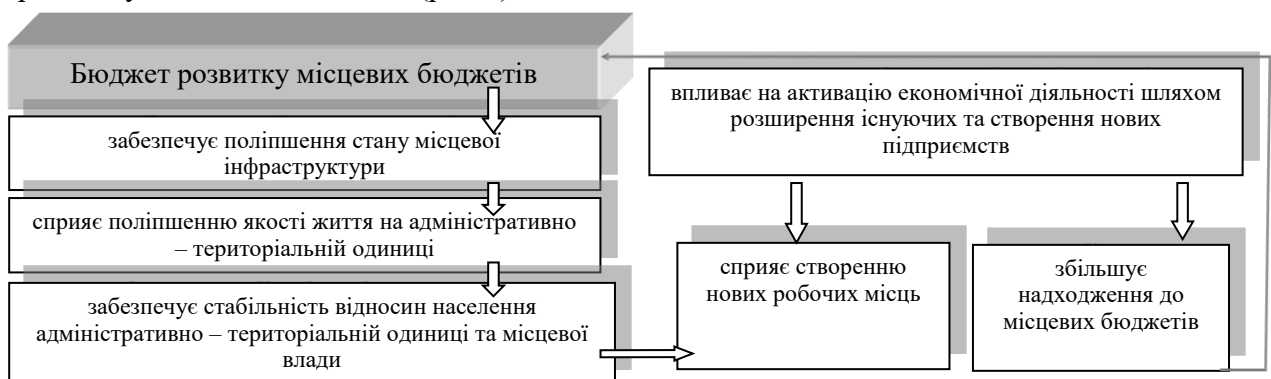

Рис. 3. Вплив бюджету розвитку місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток території.

Тому слід приділити значну увагу спрямуванню видатків бюджету розвитку на: капітальні вкладення на розвиток виробництва і соціальної сфери; пошукові та науково-дослідні роботи; фінансування, кредитування інвестиційних проектів, відібраних на конкурсній основі.

На наш погляд, одним із можливих варіантів вирішення зазначених проблем може бути створення фонду розвитку, який би формувався насамперед на основі бюджетних коштів та мав на меті сприяння реалізації інвестиційної політики (при цьому потрібна окрема програма заохочення для таких інвесторів, що включає податкові пільги чи інші інструменти). Такий фонд має бути створений на основі принципів цільового використання, прибутковості та інших, виходячи з чого можна стверджувати, що вперше використання бюджетних коштів буде передбачати не тільки соціальну орієнтацію, а й певний рівень прибутковості. Структура формування місцевого фонду розвитку представлена на рисунку 3.

Рис. 3. Структура формування ресурсів місцевого фонду розвитку

Для того, щоб використання коштів в рамках місцевого фонду розвитку було ефективним, слід передбачити певний механізм визначення пріоритетів у фінансуванні інвестиційних проектів соціальної спрямованості за рахунок цього фонду. Фінансування соціальних витрат шляхом застосування фондової форми фінансування, в свою чергу, має ряд переваг, зокрема:

- забезпечити цільове використання бюджетних коштів та цілісність коштів інвесторів, оскільки фінансування коштів на інші потреби буде заборонено;
- дозволить не тільки підвищити темпи соціального зростання, а й забезпечити стабільність фінансування інвестиційно-інноваційних проектів соціальної спрямованості;
- створить умови для визначення чіткої відповідальності за ресурси, що акумулюються в рамках фонду;
- дозволить здійснювати фінансове забезпечення соціальної сфери виключно на основі сформованих методик відбору і фінансування інвестиційно-інноваційних проектів соціальної спрямованості;
- визначення коштів фонду розвитку як основного джерела фінансування інвестиційно-інноваційних проектів, що дозволить забезпечити довгострокове планування інвестиційно-інноваційної діяльності, а також здійснювати розподіл цих коштів у відповідності з існуючими потребами.

Висновки. Отже бюджетна політика на сучасному етапі має чітке соціальне спрямування, відмічається висока питома вага видатків у соціальну сферу на розвиток освіти, охорони здоров'я, соціальний захист. Проте пріоритетність фінансування соціального розвитку не є показником розвитку як регіонів, так і держави в цілому. Пожвавлення економіки приводить до збільшення обсягів виробництва, збільшення податкових надходжень, що, у свою чергу, дає змогу підвищити обсяги соціальних видатків. Отже, органам місцевої влади слід шукати оптимальні моделі розподілу функцій з надання послуг, додаткові джерела фінансування своїх повноважень та

вдосконалення методик бюджетного планування.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: за станом на 14.05. 2017 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Аргус М.М. Бюджетна система України: навч. посіб. / М.М. Аргус., Н.М. Хижа. – К.: Видавництво Європейського університету, 2015. – 220 с.
3. Шевчук Н.Ю. Структура видатків місцевих бюджетів України / Н.Ю. Шевчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 5. – С. 202-207.
4. Пиріг С.О. Забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів в контексті сталого розвитку регіону / С.О. Пиріг, А.М. Ніколаєва // Економічний форум. Наук. ж-л. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2018. – №1. – 324 с. – С. 270-278.
5. Діагностика рівня бюджетного фінансування соціальної сфери регіону / І.М. Ішук // Економічний форум. Наук. ж-л. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2017. – №3. – 300 с. – С. 249-252.
6. Державні фінанси: Фінанси. Бюджетна система України. – Т. 1 [Текст] / [С.О. Булгакова, Л.І. Василенко, Л.В. Єрмошенко та ін.] – К.: «АВТ», 2004. – 400 с.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.

УДК 332.142.6

Поліщук Л.М., к.т.н., викладач

Луцький національний технічний університет

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕГІОНІ**

У статті проаналізовано основні теорії регіонального розвитку, на основі яких базується формування еколого-економічної політики в регіоні, що в свою чергу дозволить сформулювати методологічну основу реалізації мети регіональної політики, яка полягає у забезпеченні сталого розвитку територій.

Ключові слова: регіональний розвиток, теорія та концепція регіонального розвитку, регіональна політика, сталий розвиток.

Polishchuk L.

**CONCEPTUAL PRINCIPLES OF FORMATION
ECONOMIC AND ECONOMIC POLICY IN THE REGION**

The article analyzes the main theories of regional development, on the basis of which the formation of ecological-economic policy in the region is based, which in turn will allow to form a methodological basis for the realization of the goal of regional policy, which is to ensure the sustainable development of territories.

Key words: regional development, theory and concept of regional development, regional policy, sustainable development.

Полищук Л.Н.

**КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ
ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ В РЕГИОНЕ**

В статье проанализированы основные теории регионального развития, на основе которых базируется формирование эколого-экономической политики в регионе, что в свою очередь позволит сформировать методологическую основу реализации цели региональной политики, которая заключается в обеспечении устойчивого развития территорий.

Ключевые слова: региональное развитие, теория и концепция регионального развития, региональная политика, устойчивое развитие.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні наукові дослідження засвідчують, що постійні зміни які відбуваються в регіонах, потребують удосконалення системи, що